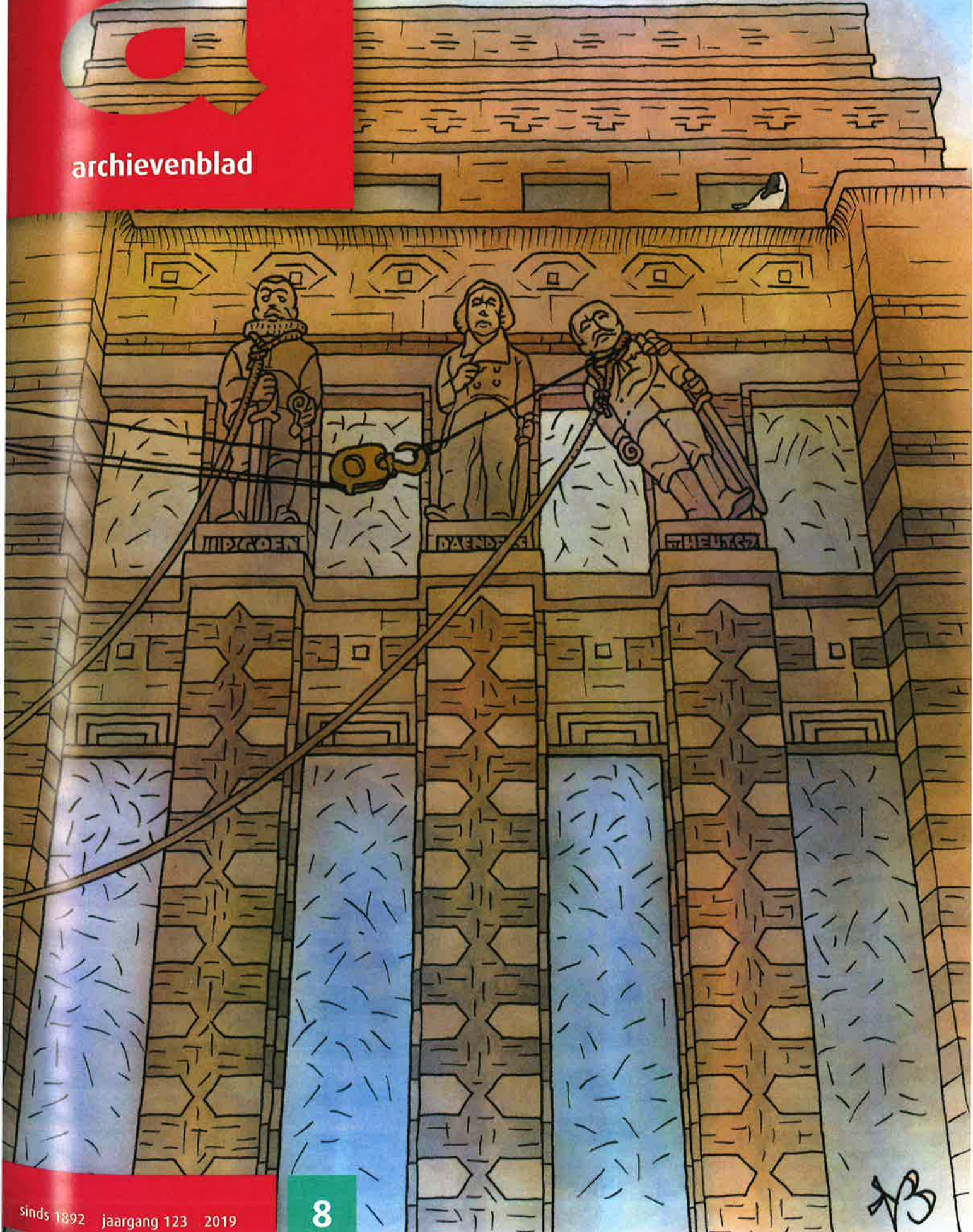

archievenblad

43

Een terugblik op de Historicidagen 2019

Historici op zoek naar diversiteit

Vera Weterings ■

Wie schrijft welke geschiedenis en met welke bronnen die al dan niet in officiële archieven bewaard zijn gebleven? Waarom spreken we bijvoorbeeld niet over mannengeschiedenis maar wel over vrouwengeschiedenis? Gaat zwarte geschiedschrijving alleen over slavernij en bestaat er een niet-koloniale 'vaderlandse geschiedenis'? Met die vragen in het achterhoofd had de programma-commissie de Historicidagen 2019 vormgegeven. Zo liep het thema inclusieve geschiedenis als rode draad door het programma. Een terugblik.

a

Historici staan midden in de samenleving. Maar hoe goed kennen historici uit verschillende maatschappelijke domeinen elkaar? En wat kunnen ze van elkaar leren? Om de samenwerking tussen historici te bevorderen, nam de beroepsorganisatie van Nederlandse historici, de KNHG, het initiatief tot de Historicidagen. De tweede editie van de Historicidagen vond plaats van 22 tot en met 24 augustus in Groningen en bestond uit een programma boordevol lezingen, debatten en workshops. Het was de ideale gelegenheid om je onder te dompelen in de diverse wereld van geschiedenis en te leren van collega's uit andere specialismen die elk op hun eigen manier de historie presenteren aan het publiek.

Inclusieve geschiedenis

Tegenwoordig kun je in erfgoedland niet meer om termen als diversiteit en inclusie heen. Tegelijkertijd ligt de geschiedenis van slavernij en kolonialisme in musea en archieven onder de loep. Met die gedachte in het achterhoofd stelt Wayne Modest, hoofd onderzoek van het Nationaal Museum van Wereldculturen, in zijn keynote dan ook dat het niet zozeer diversiteit en inclusie zijn waar historici zich op moeten richten, maar het dekoloniseren van de geschiedenis. Een interventie die de taal, beeldtaal en toegankelijkheid van de huidige geschiedschrijving bekritiseert. Volgens Wayne is het met name belangrijk om te reflecteren op de racistische beeldvorming en het vaak onbewuste taalgebruik. Om de Nederlandse musea als voorbeeld te nemen:

De Historicidagen 2019 werden van 22 tot en met 24 augustus in Groningen gehouden, op initiatief van de KNHG in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen. (Foto's: Hans Spijker en Floris van Oosterveld)

deze museumcollecties stammen voor een belangrijk deel uit tijden waarin zwarte mensen nog onbekommerd 'negers' werden genoemd, kolonialisme getuigde van een trotse VOC-mentaliteit en 'primitieve kunst' het equivalent was van 'Afrikaanse kunst'. Het vergt dan ook een heel andere manier van denken om als museum voorwerpen uit die tijden te presenteren met inachtneming van hedendaagse gevoeligheden en na te denken over discriminerende benamingen, zonder het verleden te retoucheren. Pas als dat besef er is, kan de eerste stap worden gezet naar een geschiedschrijving met meer diversiteit en inclusie. Anders blijft het volgens Modest slechts bij symboolpolitiek, terwijl het een omslag in het denken vergt. Modest sloot zijn keynote dan ook af met de uitnodiging aan de historici tot anders denken.

Het verleden op je bord

In een van de sessies presenteerden een aantal promovendi van de Nederlands-Vlaamse onderzoeksschool voor Economische en Sociale Geschiedenis enige voorlopige resultaten van hun promotieonderzoek. De onderwerpen varieerden van

Wandeling langs sporen van het slavernijverleden.

Historisch speeddaten.

de geschiedenis van koken, voeding en melkindustrie tot vroedvrouwen, kindersterfte en gezinsgrootte. Mijn persoonlijke favoriet was het onderzoek naar kookgeschiedenis.

Wat vertellen archeologisch opgegraven beerputten ons over het eten van gewone

mensen in bijvoorbeeld Delft? En kun je op grond van dergelijke gegevens ook iets van een historisch kookboek maken? Jazeker. Archeoloog Merit Hondelink kookt zelf vergeten gerechten aan de hand van eeuwenoude recepten en doet ondertussen onderzoek naar wat Nederlandse stedelingen uit de middenklasse aten in de periode van de zestiende tot en met de achttiende eeuw. In Delft heeft ze het Oude Mannen en Vrouwenhuis onder de loep genomen. Zo heeft ze in archiefbronnen zoals huishoudboeken kunnen achterhalen welk voedsel er werd ingekocht en kon ze in de menulijsten lezen hoe eenvoudig er werd gegeten. Desalniettemin wijst de archeologie op een uitgebreider dieet. De beerputten laten immers qua plantaardig materiaal een veel grotere diversiteit aan granen en fruitsoorten zien, niet alleen uit Nederland, maar ook uit het mediterrane gebied. Daarnaast blijkt uit archeologisch onderzoek dat er ook noten en specerijen werden gegeten. Behalve voor het achterhalen van ingrediënten zoekt Hondelink in de monsters uit oude beerputten ook naar sporen van voedselbereiding. In die monsters zitten nog zaden, pitten en pollen die ze met behulp van de microscoop bestudeert. En door de oude recepten te koken kan Hondelink bijvoorbeeld zelfgemaakte snijsporen op pitten vergelijken met monsters uit de beerput, om zo te achterhalen hoe ze gebruikt zijn. Ook ervaart ze op deze manier hoe je een recept moet interpreteren en hoe seizoensgebonden de recepten destijds waren.

Archieven en inclusiviteit

Tijdens een andere sessie stond de vraag centraal of er ruimte is voor gemarginaliseerden en niet-historici in archieven. Sebastiaan Vos, collectiebeheerder bij de Groninger Archieven, beet het spits af en stelde de aanwezigen voor de kwestie van het archiveren van materiaal van kraakbewegingen. Hoe ga je hier als archiefinstelling mee om? Hoe win je het vertrouwen van deze marginale groep en zorg je ervoor dat ook deze geschiedenis bewaard blijft? Dat zijn vragen die moeilijk te beantwoorden blijven. Zou het antwoord dan moeten zijn om aparte organisaties zoals The Black Archives en de European Diary Archives and Collections in te richten voor dit soort marginale groepen? Niet volgens publiekshistoricus Marijke Huisman van de Universiteit Utrecht. Zij gaf in haar presentatie kritieken op 'het archief' en de opbouw van een alternatieve infrastructuur van 'community archives' van en voor groepen die zich buitengesloten voelen.

Historica Jaline de Groot pakt het anders aan. Zij werkt als publieksadviseur en collectiebeheerder bij de Groninger Archieven en is in die hoedanigheid betrokken bij publieksprojecten. In haar presentatie vertelde ze over de dialoog die ze in deze projecten bereikt tussen historici en niet-historici en hoe ze op deze manier het historisch denken bij niet-historici bevordert. Archiefmedewerker Peter Riem, ook werkzaam bij de Groninger Archieven, sloot hierbij aan. Hij deelde zijn ervaring als projectleider van het Maak Geschiedenisproject 'Open het Stadsbestuur' bij het projectgewijs ontsluiten van archieven door publiek. Dit bijna vierhonderd strekkende meter tellende archief van het Groningse Stadsbestuur (1594-1815) bevat tal van documenten met informatie over personen, gebouwen, plaatsen en allerlei andere onderwerpen die nu samen met het publiek toegankelijk worden gemaakt, zodat de bronnen uiteindelijk doorzoekbaar zijn op naam en onderwerp.

Langs sporen van het slavernijverleden

De Historicidagen bestonden echter niet alleen uit intensieve sessies vol presentaties en discussies, er was ook tijd om op historisch verantwoorde wijze de benen te strekken en meer te leren over het slavernijverleden van de stad Groningen. Lieuwe Jongsma van de Rijksuniversiteit Groningen nam geïnteresseerden mee door de stad langs plekken waar bewindslieden van de West-Indische Compagnie en kapiteins van slavenscheepen hebben gewoond, waar winkeliers verdienden aan de verkoop van koloniale waar en waar zwarte knechten de Groningse straten enige kleur gaven. Zo liet hij zien hoezeer de geschiedenis van Groningen onlosmakelijk verweven is met die van de voormalige Nederlandse koloniën overzee.

Besluit

Al met al waren de Historicidagen 2019 leerzaam voor historici uit tal van vakgebieden. Vergeleken met de eerste editie in Utrecht in 2017 was er in de diverse sessies meer inbreng vanuit de samenleving door de stem van het onderwijs, de beleidshoek en de uitgevers (namens het publiek) te laten klinken. Ook aanverwante sectoren zoals de museale branche en de archiefwereld hadden een plek in het programma gekregen. Verder kon niemand om het thema inclusieve geschiedenis heen, zowel de glansrijke historie als de rafelrandjes ervan. Oordeelvorming was een belangrijk onderdeel van de diverse sessies. Een minpuntje aan het programma was de oververtegenwoordiging van de recente geschiedenis, waardoor de wat oudere geschiedenis nauwelijks aan bod kwam. Hopelijk een punt dat in Rotterdam in 2021 beter uit de verf komt. Desalniettemin kunnen de Historicidagen wederom een geslaagd historisch samenkomen genoemd worden. ■

Vera Weterings ■ redacteur *Archievenblad*, medewerker Evenementen CBG|Centrum voor familiegeschiedenis en medewerker Marketing & Communicatie Rijksmuseum Boerhaave.